

Research Paper

Concourse on Government Strategies to Strengthen the Competitive Advantage of Businesses in the Covid- 19 Pandemic

*Tayebeh Nikraftar¹

1. Department of Entrepreneurship Business New, Faculty of Entrepreneurship, Tehran University, Tehran, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Nikraftar, T. (2021). [Concourse on Government Strategies to Strengthen the Competitive Advantage of Businesses in the Covid- 19 Pandemic (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 11(39), 94-109.

Received: 13 Aug 2020

Accepted: 28 Sep 2020

Available Online: 01 Aug 2021

ABSTRACT

The coronavirus crosses countries' borders and affects human life. Businesses have not been spared from this impact, and this crisis, as an unforeseen event, has created opportunities and threats for businesses. Businesses in Iran have not been spared from this impact, and the existence of oppressive sanctions has narrowed the circle for businesses. Due to the fact that during the Corona crisis, many interviews, reports and analyzes were conducted in the country about the available solutions to deal with this virus. The aim of the present study is to investigate the existing discourse space on these strategies and to provide classification of these discourses to support businesses. The present research method is qualitative, which was obtained after studying the discourse space of 70 speech witnesses, which after open and pivotal coding became 27 sub-categories and 4 main categories, including creative, supportive, reinforcement and forgiveness strategies. The present research method is qualitative, which was obtained after studying the discourse space of 70 speech witnesses, which after open and pivotal coding became 27 sub-categories and 4 main categories, including creating, supporting, empowering and forgiving strategies to boost business advantages during Covid 19. Research findings show that in the first phase of the disease, reduction or remission policies are effective, and in the second phase, supportive policies are important, because the situation must improve. In the third phase of the disease, it is better to take strengthening measures so that businesses can move towards stability and the mechanisms of development are appropriate for the fourth phase of the disease. At the end of this manuscript, long-term solutions for supporting businesses during the Covid-19 pandemic has been suggested.

Keywords:

Businesses, Government solutions, Covid-19

* **Corresponding Author:**

Tayebeh Nikraftar, PhD.

Address: Department of Entrepreneurship Business New, Faculty of Entrepreneurship, Tehran University, Tehran, Iran.

E-mail: nikraftar@ut.ac.ir

مقاله پژوهشی

گفتمان موجود در مورد راهکارهای دولت برای تقویت مزیت رقابتی کسب و کارها در دوران کووید-۱۹

* طیبه نیک‌رفتار^۱

۱. گروه کارآفرینی کسب‌وکار جدید، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چیکید

تاریخ دریافت: ۲۳ تیر ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۰۷ مهر ۱۳۹۹

تاریخ انتشار: ۱۰ مرداد ۱۴۰۰

بحران کرونا مرزهای کشورهای را طی می‌کند و زندگی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کسب‌وکارها از این تأثیر بی‌نصیب نمانده‌اند و این بحران به صورت یک حادثه پیش‌بینی نشده منجر به ایجاد فرصت‌ها و تهدیدهایی برای کسب‌وکارها شده است. در دوره بحران کرونا، مصاحبه‌ها، گزارش‌ها و تحلیل‌های زیادی در کشور در مورد راهکارهای موجود برای برخورد با این ویروس مطرح شد. هدف مطالعه حاضر بررسی فضای گفتمان موجود در مورد این راهکارها و ارائه طبقه‌بندی از این گفتمان‌ها برای حمایت از کسب‌وکارهاست. روش پژوهش حاضر، کیفی به صورت تحلیل تم است. در پژوهش حاضر، ابتدا گفتمان‌های موجود (یعنی دیدگاه‌های گوناگون در مورد موضوع پژوهش) مورد مطالعه قرار گرفت. هفتاد شاهد گفتاری یا گزاره استخراج شد. این گزاره‌ها توسط محقق و چهار خبره دانشگاهی غربالگری شدند و مطالب تکراری و مشابه حذف شده و در نهایت، ۲۷ گزاره جمع‌آوری شد که نمایانگر تنوع و گوناگونی پیشنهادها در فضای گفتمان است. سپس کدگذاری باز و محوری انجام شد. نتیجه این کدگذاری‌ها ایجاد ۲۷ مقوله فرعی و چهار مقوله اصلی شامل راهکارهای ایجاد، حمایتی، تقویتی و بخشودگی برای تقویت مزیت کسب‌وکارها در دوران کووید-۱۹ است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در فاز اول بیماری، سیاست‌های کاهش یا بخشودگی مؤثر است و در فاز دوم، سیاست‌های حمایتی اهمیت می‌یابد، چرا که بایستی شرایط به سمت بهبود برود. در فاز سوم بیماری، بهتر است اقدامات تقویتی انجام پذیرد تا کسب‌وکارها به سمت ثبات پیش روند و در سازوکارهای ایجاد برای فاز چهارم بیماری مناسب است. در پایان این نوشتار، راهکارهای بلندمدت برای حمایت از کسب‌وکارها در دوران کووید-۱۹ پیشنهاد شده است.

کلیدواژه‌ها:

بحران کووید-۱۹، کسب‌وکارها، راهکارهای دولت

* نویسنده مسئول:

دکتر طیبه نیک‌رفتار

نشانی: تهران، دانشگاه تهران، دانشکده کارآفرینی، گروه کارآفرینی کسب‌وکار جدید.

پست الکترونیکی: nikraftar@ut.ac.ir

مقدمه

اقتصادی، رفتاری و اجتماعی آن دشوار است. مطالعات محدودی که وجود دارد، نشان می‌دهد که این همه‌گیری مهم تاریخی با بازدهی اندک دارایی‌ها مواجه خواهد بود (چوردا و همکارن، ۲۰۲۰).

شیوع بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ بسیاری از مشاغل را مجبور به تعطیلی کرده و منجر به ایجاد اختلال بی‌سابقه در تجارت در بخش‌های تولید شده است. خرده‌فروشان و مارک‌های تجاری با بسیاری از چالش‌های کوتاه‌مدت، مانند موارد مرتبط با سلامت و ایمنی، زنجیره تأمین، نیروی کار، گردش نقدی، تقاضای مصرف‌کننده، فروش و بازاریابی روبه‌رو هستند.

گذراندن موفق این چالش آینده را تضمین نمی‌کند، بدین دلیل که زمانی که این همه‌گیری را پشت سر بگذاریم، در دنیای کاملاً متفاوت از قبل از شیوع قرار خواهیم گرفت. بسیاری از بازارها، به‌ویژه در زمینه‌های گردشگری و مهمانداری دیگر وجود ندارند. هم‌زمان ارتباطات برخط، سرگرمی برخط و فروش برخط رشد بی‌سابقه‌ای می‌کند (Donthu & Gustaffson, 2020).

در واقع، با شیوع این بیماری، شرکت‌ها با تغییر در صنایع، در معرض ریسک از دست دادن مزیت رقابتی هستند. با توجه به اینکه شعار سال ۹۹ «جهش تولید» است باید موانع تولید رقابت‌پذیر را رفع کرد. در این میان دولت نقش پررنگی در این زمینه دارد.

در حال حاضر، گفتمان‌های مختلفی در مورد نقش دولت در میان صاحب‌نظران وجود دارد و پژوهش حاضر به دنبال بررسی این گفتمان در کشور است.

با تشدید رقابت جهانی، شرکت‌ها به استراتژی جدید کسب‌وکار روی آورده‌اند. در حال حاضر، افراد و شرکت‌های گوناگون در سراسر دنیا با هدف به دست آوردن مزیت رقابتی به شدت فعالیت می‌کنند (گوندا و همکارن، ۲۰۱۱).

حضور ویروس کرونا در کشور به عنوان یک اتفاق پیش‌بینی نشده این رقابت را تحت تأثیر قرار خواهد داد. همه‌گیری ویروس کرونا نزدیک به یک‌سوم جمعیت جهان را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

همه موافقتند که دولت‌ها در ابتدا برای نجات جان انسان‌ها باید به سرعت عمل کنند و اثرات منفی این بیماری را بر اقتصاد کاهش دهند؛ بنابراین اقتصاددانان و کارشناسان در سراسر جهان به دنبال طراحی سیاست‌ها و دستورالعمل‌های معجزه‌آسا هستند تا از تأثیر اقتصادی این بیماری بکاهند (نیک‌رفتار و ضیا، ۱۳۹۹).

درحالی‌که اغلب بحث در مورد تأثیر این طوفان همه‌گیر است، اما باید در نظر داشت که «این کشورها نیستند که کالاها را خرید و فروش می‌کنند، بلکه شرکت‌ها این کار را انجام می‌دهند».

ویروس کرونا یا کووید-۱۹ اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار خواهد داد. این اقتصاد متشکل از مشاغل و افرادی است که برای آن کار می‌کنند. احتمالاً کسب‌وکارهای کوچک بیش از سایر بخش‌ها تحت تأثیر قرار می‌گیرند، چون ذاتاً آسیب‌پذیر هستند.

به دلیل اینکه در اواسط شیوع بیماری همه‌گیر کرونا قرار داریم، بسیار دشوار است که اثرات بلندمدت آن را تخمین بزنیم. اگرچه در جامعه مورد توجه بسیاری قرار گرفته است، اما تخمین اثرات بلندمدت

۱. ادبیات موضوع

۱.۱. رقابت‌پذیری

تا قابلیت‌ها و ظرفیت‌های اقتصاد خرد بهبود پیدا نکنند، اصلاحات سیاسی، قانونی، اجتماعی و اقتصاد کلان ثمری نخواهند داشت، چرا که بهره‌وری یک کشور در نهایت، توسط بهره‌وری شرکت‌های موجود در آن کشور تعیین می‌شود (Porter, 1998). رقابت‌پذیری یک اقتصاد نیز وابسته به رقابت‌پذیری بنگاه‌های است که در درون مرزهای آن اقتصاد (کشور) قرار دارند (Kovacic, 2007).

پورتر معتقد است که استانداردهای زندگی در یک کشور (که بایستی حاصل رقابت‌پذیری ملی آن کشور باشد) بستگی به توانایی شرکت‌های موجود در آن کشور در دستیابی به سطوح بالاتر بهره‌وری در طول زمان دارد. رشد پایدار بهره‌وری نیازمند این است که اقتصاد موجب توانمندسازی کسب‌وکارها برای کسب مزیت رقابتی شود.

در واقع، رقابت‌پذیری یک ملت از بنگاه‌های درون آن ملت (کشور) نشأت می‌گیرد؛ بنابراین عواملی که منجر به رقابت‌پذیری می‌شوند و مختص بنگاه‌ها هستند، بایستی مورد شناسایی و توجه قرار گیرند. اندیشمندان زیادی در حوزه استراتژی و کسب‌وکار بین‌المللی تلاش کرده‌اند تا به شناسایی و تحلیل عوامل تعیین‌کننده رقابت‌پذیری با تأکید بر سطح تحلیل بنگاه بپردازد. برای مثال، تعدادی از آنها به مطالعه تطبیقی بنگاه‌های ایالات متحده پرداخته‌اند و یا منابع مزیت‌های رقابتی بنگاه‌های ژاپنی را شناسایی کرده‌اند (Samanta & Sanyal, 2010).

در رقابت‌پذیری سطح بنگاه این طور فرض می‌شود که رقابت‌پذیری یک ملت وابسته به رقابت‌پذیری بنگاه‌های آن است. حتی برخی از اندیشمندان مدیریت بیان می‌کنند که ملت‌ها خود رقابت نمی‌کنند، بلکه بنگاه‌های آن‌ها هستند که رقابت می‌کنند. هیچ شکی وجود ندارد که بنگاه‌ها موجب

خاستگاه اولیه مفهوم رقابت‌پذیری و استراتژی رقابت‌پذیری، در ادبیاتی نظر مکاتب کسب‌وکار و مدیریت بازرگانی است. نظریه‌های نخستین رقابت‌پذیری بیان می‌کنند که شرکت‌ها برای بازارها و منابع با یکدیگر رقابت می‌کنند و رقابت‌پذیری را با نگاه به سهم بازار نسبی نوآوری یا رشد و به‌کارگیری استراتژی رقابت‌پذیری برای بهبود عملکردشان در بازار می‌سنجند (Kovacic, 2007).

در عصر حاضر که اقتصاد جهان به طور روزافزون شاهد ایجاد و ادغام بازارها است، رقابت‌پذیری به دغدغه اصلی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه تبدیل شده است. علیرغم اینکه همیشه بر اهمیت رقابت‌پذیری تأکید می‌شود، اما فهم غلطی راجع به این مفهوم وجود دارد.

بسیاری از مباحث حول رقابت‌پذیری و توسعه اقتصادی صرفاً بر شرایط قانونی، سیاسی، اجتماعی و اقتصاد کلان متمرکز است که زیربنای یک اقتصاد موفق است. بدیهی است که سیاست‌های سالم مالی و پولی، سیستم قانونی قابل اعتماد و کارآمد، مجموعه نهادهای دموکراتیک و توسعه شرایط اجتماعی بر سلامت اقتصاد اثر می‌گذارد.

این شرایط جامع و لازم هستند، اما کافی نیستند. این شرایط، فرصت‌هایی را برای خلق ثروت ایجاد می‌کنند، اما خود موجب ثروت خلق نمی‌شود. ثروت عملاً در سطح اقتصاد خرد تولید می‌شود و ریشه در توسعه‌یافتگی شرکت‌ها و کیفیت و جو محیط کسب‌وکار در سطح اقتصاد خرد دارد که در آن بنگاه‌های یک ملت با یکدیگر رقابت می‌کنند.

حادثه پیش‌بینی نشده موجب تضعیف کسب و کارها خواهد شد. دولت به عنوان عاملی که همیشه روی رقابت کسب و کارها اثر مستقیم و غیرمستقیم دارد، می‌تواند نقش مهمی در فعالیت آنها ایفا کند.

• ادبیات تجربی

• تحلیل وضع موجود کسب و کارها با محوریت

کووید-۱۹

آثار اقتصادی شیوع این ویروس بر کسب و کارها و فعالیت‌های اقتصادی در کشور را می‌توان از ابعاد مختلف بررسی کرد. نگرانی نسبت به شیوع ویروس بر رفتار مصرفی خانوارها اثر گذار است.

از سوی دیگر، با کاهش تقاضا، بنگاه‌های اقتصادی، کسب و کارها، به‌ویژه کسب و کارهای کوچک تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا قرار می‌گیرند. با وجود این، تمام بخش‌های اقتصادی به یک نسبت دچار رکود نمی‌شوند. بخش‌هایی مانند گردشگری و حمل و نقل، از جمله بخش‌هایی هستند که به سرعت تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا قرار می‌گیرند.

اصناف، به‌ویژه خرده‌فروشی به خاطر محدودیت‌هایی که باید توسط دولت‌ها برای مجموعه‌های تجاری و بازارها اعمال شود و یا به واسطه خودرئطینه کردن که توسط شهروندان صورت می‌گیرد، با رکود مواجه می‌شوند.

با وجود شیوع ویروس کرونا تاکنون شواهدی تجربی محدودی در مورد تأثیر این وضعیت بر بنگاه‌های اقتصادی وجود دارد. برخی از شواهد از نظرسنجی‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که اختلالات زیادی در کشورهای آسیب‌دیده وجود دارد. به عنوان نمونه به سه مورد، از جمله ایران اشاره شده است.

• نظرسنجی از شرکت‌های کوچک و متوسط

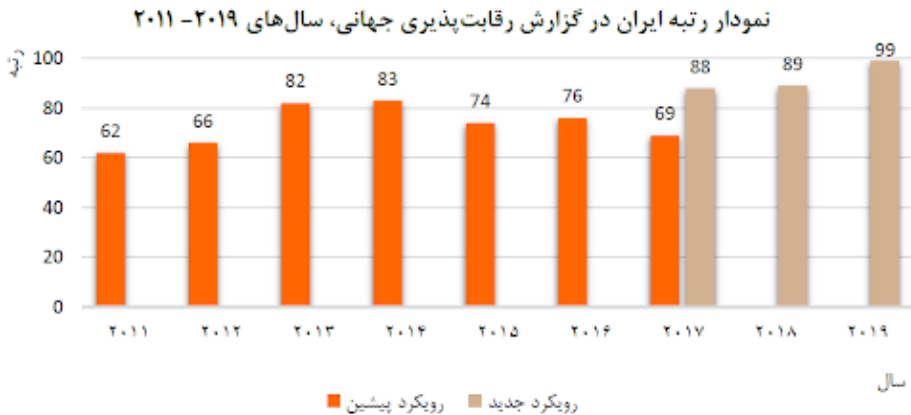
رقابت‌پذیری یک کشور هستند. آنها سرچشمه خلق ثروت هستند (Garelli, 2004).

در آخرین گزارش رقابت‌پذیری جهانی که توسط مجمع جهانی اقتصاد در ماه اکتبر سال ۲۰۱۹ منتشر شده است، جمهوری اسلامی ایران با کسب رتبه ۹۹ از میان ۱۴۱ کشور، نسبت به سال گذشته ده رتبه تنزل داشته است.

همچنین در مقایسه با بیست کشور سند چشم‌انداز که در گزارش رقابت‌پذیری ارزیابی شده‌اند، ایران با دو رتبه تنزل در مقایسه با سال گذشته، در جایگاه هفدهم قرار گرفته است. این در حالی است که طبق ماده (۲۲) قانون برنامه ششم توسعه، دولت مکلف شده است در طول سال‌های برنامه، رتبه ایران در شاخص رقابت‌پذیری جهانی را در میان کشورهای منطقه سند چشم‌انداز به رتبه سوم ارتقا دهد و هر سال ۲۰ درصد از این هدف محقق شود.

نمودار شماره ۱، رتبه کشور را در گزارش رقابت‌پذیری در سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد. روش‌شناسی گزارش رقابت‌پذیری در سال ۲۰۱۸ مورد بازنگری قرار گرفت و تغییراتی در تعاریف مؤلفه‌ها و به‌ویژه در روش وزن‌دهی ارکان دوازده‌گانه شاخص ایجاد شد، بنابراین در رتبه سال ۲۰۱۷، ایران نیز پس از تطبیق با روش‌شناسی جدید تجدیدنظر شد و از ۶۹ به ۸۹ رسید؛ بنابراین تنزل رتبه ایران در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال ۲۰۱۷ یک رتبه و در سال ۲۰۱۹ نسبت به سال ۲۰۱۸، ده رتبه است (World Economic Forum, The Global Competitiveness Report, 2014-2019).

• نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که وضعیت کسب و کارها قبل شیوع کرونا از نظر رقابت‌پذیری دچار افول شده بود. بحران موجود به عنوان یک

نمودار ۱. رتبه ایران در گزارش رقابت‌پذیری جهانی در سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۹

ترتیب حمل و نقل ۹۸ درصد، گردشگری ۸۹ درصد،
مد ۷۹ درصد و مواد غذایی ۷۷ درصد است.

Centro Studi CAN, 2020 see https://www.cna.it/wpcontent/uploads/2020/03/CNAINDAGINE_-IMPATTO-CORONAVIRUS-SUL-LE-PICCOLE-IMPRESA.pdf

• بررسی اولیه کسب‌وکارهای ایران در ماه مارس (اسفند) نشان می‌دهد که ۶۵ درصد فعالیت‌های اقتصادی با کاهش تولید و خدمات مواجه بوده است. همچنین نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که ۳۱ درصد فعالیت‌های اقتصادی با تغییر تولید همراه نبوده و تولید در ۴ درصد موارد افزایش یافته است (SENA، 1398).

بنابراین کرونا ویروس می‌تواند به روش‌های مختلف روی اقتصاد تأثیر داشته باشد، به غیر از کاهش تقاضا می‌تواند روی تأمین‌کننده‌ها، بازارهای مالی، هزینه‌ها و سایر متغیرهای اقتصادی تأثیرگذار باشد.

چینی در ماه فوریه نشان داد که یک‌سوم شرکت‌ها فقط به اندازه کافی پول برای تأمین هزینه‌های ثابت به مدت یک ماه دارند و برای یک‌سوم دیگر نیز طی دو ماه این منابع مالی تمام می‌شود و میلیون‌ها کسب‌وکار کوچک و متوسط چینی در معرض خطر قرار دارند. گزارشی در تاریخ چهارده مارس نشان می‌دهد ۶۰ درصد شرکت‌های کوچک و متوسط چینی به دلیل کاهش تقاضا از بازارهای دیگر با مشکلات زیادی روبه‌رو هستند.

<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3075099/coronavirus-chinas-small-factories-brace-big-hit-panic>

• بررسی اولیه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ایتالیا در ماه مارس نشان داد ۷۲ درصد از شش هزار شرکت پاسخ‌دهنده به دلیل افت تقاضا یا مشکلات در طول زنجیره تأمین و یا حمل‌ونقل و تدارکات مستقیم تحت تأثیر قرار گرفتند. بیشترین بنگاه‌هایی که به دلیل کاهش تقاضا تحت تأثیر قرار گرفتند، به

کسب‌وکارها نباید اهداف بلندمدت آن را خدشه‌دار کند (OECD, 2020b).

۲. روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر، کیفی است. در پژوهش حاضر، ابتدا فضای گفتمان در مورد موضوع پژوهش مورد مطالعه قرار گرفت. فضای گفتمان عبارت است از مجموعه‌ای از مطالب متنوع و گوناگون مرتبط با موضوع که در میان اهالی گفتمان، یعنی افرادی که تحقیق در صدد شناسایی نظر آنها نسبت به موضوع تحقیق است، مطرح شده‌اند (خوشگویان فرد، ۱۳۸۶: ۲۵).

فضای گفتمان در این تحقیق شامل کلیه گزارشات، مقالات و مصاحبه‌های استادان دانشگاه، سیاست‌مداران، کارشناسان و کارآفرینان و صاحبان کسب‌وکار است که در سایت‌ها و پایگاه‌های معتبر نظیر ایرانا منتشر شده است.

پس از بررسی فضای گفتمان، هفتاد گزاره مبین سیاست‌هایی که دولت باید در دوره کرونا در پیش بگیرد، جمع‌آوری شد. این گزاره‌ها توسط محقق و چهار خبره دانشگاهی غربالگری شدند و مطالب تکراری و مشابه حذف‌شده و درنهایت، ۲۷ گزاره جمع‌آوری شد که نمایانگر تنوع و گوناگونی پیشنهادها در این فضا است.

برای تحلیل داده‌ها از تحلیل تم و کدگذاری باز و محوری استفاده شد (جدول شماره ۱) نتایج تحلیل را نشان می‌دهد.

کدگذاری نشانگر عملیاتی است که طی آن داده‌ها به بخش‌های کوچک درآمده و سپس مفهوم‌پردازی می‌شوند و آنگاه با روش‌های جدید دوباره به هم وصل می‌شوند. فرایند کدگذاری مشتمل بر دو مرحله اصلی به شرح زیر است:

۲.۱. راهکارهای دولت برای مقابله با ویروس کرونا

یک راه برای اطمینان از عدم تحریک اقتصادی لازم در دوره کووید-۱۹ و تحریک رقابت کسب‌وکارها انجام اقدامات حمایتی محدود به زمان است ([http://www.imf.org/external/np/g20/\(pdf/2019/060519b.pdf](http://www.imf.org/external/np/g20/(pdf/2019/060519b.pdf)

راه‌حل دیگر هدف قرار دادن شرکت‌هایی است که بیشترین اختلال را در اثر این بیماری متحمل می‌شوند. این امر مانع محدودیت رقابت، تضییع رشد بهره‌وری داخلی، تحریف بازارهای بین‌المللی و نابرابری‌های اقتصادی می‌شود. (See- <http://www.kfw.de/PDF/Download-Center/F%C3%B6rderung/Inlands-%C3%B6rderung>))

در تجارت، از چه کسی حمایت می‌شود نیز مهم است. دولت‌ها باید در صورت امکان، طرف تقاضا را به صورت مستقیم حمایت کنند و آنها را برای تصمیم‌گیری در مورد هزینه پول‌های دریافتی، آزاد بگذارند. این درست برعکس حمایت از مصرف کالاها یا خدمات خاص (به عنوان مثال، یارانه سوخت‌های فسیلی یا خریدهای سوبسیدشده از محصولات محلی) است که می‌تواند قیمت‌ها را تحریف کند، سیگنال‌های نادرستی را به تولیدکنندگان بفرستد و باعث کاهش انتخاب برای مصرف شود.

حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط نیز بسیار مهم است، چرا که این کسب‌وکارها کمترین توانایی را برای مقابله با شوک‌های بزرگ اقتصادی دارند، درحالی‌که تأثیر بسزایی بر تجارت جهانی ندارند، ولی می‌توانند اشتغال و ثبات اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهند. البته باید توجه داشت که سیاست‌های کوتاه‌مدت دولت برای حمایت از

با مروری بر منابع موجود سعی شد تا اطلاعات جامعی درباره موضوع جمع‌آوری شود و از دیدگاه‌های مختلف به موضوع نگاه شود. دولت تأثیر مهمی بر رقابت ملی دارد و دارای نقش انکارناپذیری است.

سیاست‌های موفق، سیاست‌هایی هستند که در آن عوامل تعیین‌کننده مزیت ملی موجود باشد و دولت آنها را تقویت کند. در دوران حضور کووید-۱۹ در کشور به عنوان یک اتفاق غیرمنتظره، انتظار می‌رود دولت نقش حمایتی را برای صنایع و کسب‌وکارها ایفا کند.

بر اساس یافته‌ها، از دیدگاه صاحب‌نظران در دوران کووید-۱۹ دولت می‌تواند راهکارهای حمایتی، تقویتی، بخشودگی و ایجاد را انتخاب کند. به نظر می‌رسد که برخی از سیاست‌ها باید جنبه ایجاد داشته باشند، یعنی نیاز به ساختارهای جدید است و ساختارهای موجود نمی‌تواند پاسخگوی تغییرات حاصل از این بیماری باشد، بنابراین این دیدگاه به ایجاد نهادهای جدید فکر می‌کند البته به نظر می‌رسد که نسبت به دیدگاه‌های دیگر بلندمدت‌تر باشد.

یکی از سازوکارهای دیگر بخشودگی است، یعنی مکانیسم کاهش و بخشودگی را به‌ویژه در بخش هزینه‌ها و مالیات کسب‌وکارها به کار بگیریم تا کسب‌وکارهای کوچک و متوسط بتوانند سرپا بمانند. البته شاید این بخشودگی در نگاه اول بار مالی به دوش دولت داشته باشد، اما با یک تحلیل هزینه و فایده متوجه می‌شویم که حضور و فعالیت کسب‌وکارها اثر اقتصادی و اجتماعی فراوانی نظیر کمک به کاهش بیکاری دارد که دولت را نیز متأثر می‌سازد.

اگرچه مالیات به دولت اجازه می‌دهد خیلی

کدگذاری باز، فرایند تحلیلی است که از طریق آن، مفاهیم شناسایی شده و ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها کشف می‌شوند (Strauss & Corbin, 1998).

کدگذاری محوری، فرایند ربط‌دهی مقوله‌ها به زیرمقوله‌ها و پیوند مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد است. این کدگذاری، به این دلیل «محوری» نامیده شده است که کدگذاری حول «محور» یک مقوله تحقق پیدا می‌کند (Strauss & Corbin, 1998).

۳. یافته‌های پژوهش

در این بخش برای تحلیل داده‌های حاصل از فضای گفتمان، عبارات بیان‌شده در شواهد گفتاری جدول شماره ۱ احصا شد. در نهایت، مقوله‌های فرعی و اصلی شناسایی شده است. شواهد گفتاری بیشتر از این تعداد است و تنها برای هر مقوله یک نمونه آمده است؛ بنابراین هفتاد شاهد گفتاری بعد از تعدیل به ۲۷ مقوله فرعی و چهار مقوله اصلی تقسیم‌بندی شده است.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

عواقب همه‌گیر اقتصادی COVID-19 نیازمند پاسخ فوری برای حفظ اقتصاد، شغل و درآمد مردم است. بیشتر اقدامات پیش‌بینی شده از بُعد اقتصاد کلان است و بیشتر بر تأمین نقدینگی اضطراری توسط بانک‌های مرکزی متمرکز شده است.

اقدامات مالی که در این مرحله اعلام شده است شامل کاهش مالیات بر منبای گسترده (به عنوان مثال کاهش مالیات بر ارزش افزوده)، یارانه دستمزد، مزایای بیکاری، تعویق صورت‌حساب پرداخت‌های کلان به خانواده‌ها، وام و ضمانت وام به مشاغل و همچنین سرمایه‌گذاری سهام عدالت توسط دولت‌ها در شرکت‌های آسیب‌دیده است (OECD, 2020b).

جدول شماره ۱. فضای گفتمان و مقوله‌های فرعی و اصلی

مقوله اصلی (راهکارهای دولت)	مقوله فرعی	گفتمان‌ها
	حمایت از صنعت گردشگری	حمایت از کسب‌وکارهای گردشگری نظیر هتل‌ها، رستوران‌ها و غیره
	حمایت مالی و قانونی از کسب‌وکارها	حمایت مالی و قانونی از کسب‌وکارهای به خطر افتاده در دوران کووید-۱۹
	کمک اقتصادی و تمدید سررسید وام	اعطای کمک‌های اقتصادی و تمدید سررسید وام یا تجدید وام برای کاهش تأثیرات منفی کرونا و بروس بر اقتصاد و به‌خصوص بخش‌های صنعتی، حمل‌ونقل، توریسم، ساخت‌وساز، خطوط هوایی و هتل‌ها
راهکارهای حمایت	حمایت شرکت‌های بیمه	همکاری شرکت‌های بیمه با کسب‌وکارهای زیان‌دیده
	پرداخت یارانه به دورکاری	پرداخت یارانه‌های آموزش نیروی کار و خرید خدمات دورکاری کسب‌وکارها
	پرداخت سهم بیمه کارفرمان	پرداخت حق بیمه سهم کارفرمایانی که به‌رغم مشکلات به وجود آمده نیروی کار خود را اخراج نکرده یا کمترین تعدیل نیروی کار را داشته باشند
	کمک به بهبود نقدینگی صاحبان مشاغل خرد	رایزنی برای کاهش دوره تسویه‌حساب فروشگاه‌های اینترنتی با صاحبان مشاغل خرد از دو ماه به کمتر از یک ماه جهت بهبود وضعیت نقدینگی آنها
	کاهش یا بخشودگی مالیات	کاهش و یا بخشودگی انواع عوارض دولتی مثل مالیات
	قسط‌بندی یا بخشش بدهی کسب‌وکارها	بخشش و یا قسط‌بندی بلندمدت بدهی کسب‌وکارها به بانک‌ها
	بخشش هزینه‌های حامل‌های انرژی	عدم دریافت هزینه حامل‌های انرژی کسب‌وکارها (مانند آب، برق، گاز و تلفن)
راهکارهای بخشودگی	کاهش نرخ وام‌های کسب‌وکارها	کاهش نرخ وام برای کمک به مشاغلی که تحت تأثیر شیوع کرونا و بروس آسیب دیده‌اند
	کاهش عوارض گمرکی مواد اولیه	کاهش عوارض گمرکی در مواد اولیه زنجیره تأمین محصولات مورد نیاز در دوره بحران
	کاهش اجاره‌بها برای کسب‌وکارها توسط دولت	کاهش اجاره‌بهای کسب‌وکارهایی که از املاک و مستغلات دولتی، شبه دولتی و نهادهای حاکمیتی نیروی کار خود را اخراج نکرده یا کمترین تعدیل نیروی کار را داشته باشند
	به تعویق انداختن عوارض شهرداری، فاضلاب و پسماند	به تعویق انداختن عوارض شهرداری‌ها و فاضلاب و پسماند تا زمان عادی شدن شرایط

مقوله اصلی (راهکارهای دولت)	مقوله فرعی	گفتمان‌ها
	تحریک تقاضا برای محصولات و خدمات	کمک به افزایش تولید و تقاضای محصولات و خدمات برخی از شرکت‌ها
	تسریع امور اداری، لجستیک و گمرکی	تسریع در ارائه پشتیبانی لجستیک، اداری و همچنین ارائه مجوزهای گمرکی
	تمدید مدت قرارداد شرکت‌ها با دولت	تمدید مدت قرارداد شرکت‌های طرف قرارداد با دولت که تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا نتوانسته‌اند به تعهدات خود عمل کنند
راهکارهای تقویت	تقویت خدمات تجارت الکترونیک	توسعه خدمات تجارت الکترونیکی جهت تقویت تجارت خارجی
	تقویت سرمایه در گردش واحدهای آسیب‌دیده	تأمین نقدینگی لازم برای سرمایه در گردش واحدهای تولیدی آسیب‌دیده
	توجه به شرکت‌های تولیدکننده تجهیزات پزشکی	توجه بیشتر به شرکت‌های درگیر تولید تجهیزات پزشکی، مانند لباس‌های محافظتی، ماسک و...
	حمایت از واردات منابع اولیه تجهیزات پزشکی و منع صادرات آنها	منع صادرات و تسهیل در واردات کالاهایی که به تولید تجهیزات پزشکی، بهداشتی و... کمک می‌کند
	حمایت از کسب‌وکارها در قالب طراحی سیاست‌های حمایتی	طراحی و اعمال سیاست‌های حمایتی در پاسخ به نگرانی‌های آتی کسب‌وکارها
	توسعه ابزارهای نوین تأمین مالی	شناسایی و توسعه ابزارهای نوین تأمین مالی برای دولت و کسب‌وکار
	طراحی نهادها برای تسهیل تأمین مالی	طراحی مؤسسات یا نهاد مالی که بتواند تسهیل‌کننده تأمین منابع مالی بنگاه‌های تولیدی باشد
راهکارهای ایجاد	فعالیت‌های جدید شرکت‌های دانش‌بنیان	دعوت از شرکت‌های فناوری و دانش‌بنیان برای ایجاد محصولاتی جهت کمک به جلوگیری از گسترش ویروس کرونا
	ایجاد بسترهای الکترونیکی برای مبادله	کاهش هزینه مبادلاتی و بهبود کارایی زنجیره تأمین از طریق ایجاد بسترهای الکترونیک
	طراحی بسته‌های حمایتی برای کسب‌وکارها	طراحی بسته‌های حمایتی برای کسب‌وکارهایی که از کاهش تقاضای عمومی متضرر شده‌اند

کرونا است (فاز ۱) که تمرکز بر نقدینگی و حمایت از درآمد و تلاش پایدار برای مهار اثرات منفی بیماری است و کاهش آن در فاز ۲) است. با انتقال از مهار و کاهش انتظار می‌رود که به سمت بهبود تغییر جهت دهد (فاز ۳) در این دوره سرعت کاهش فعالیت‌های اقتصادی بخش‌های مختلف کم می‌شود.

برخی اوقات ممکن است که اقداماتی لازم باشد و پس از بهبود اقتصاد می‌توان تغییر جهت بازگرداندن منابع دولتی را پیش‌بینی کرد که در این مرحله توجه بیشتر به تقویت مقاومت است (فاز ۴)

این مراحل تا حدودی با هم هم‌پوشانی دارند و ممکن است در کشورها متفاوت باشند. این چارچوب ممکن است ترتیب تکالیف سیاست‌ها را با تکامل شرایط تسهیل کند (OECD, 2020b).

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در فاز اول بیماری سیاست‌های کاهش مؤثر است و در فاز دوم سیاست‌های حمایتی اهمیت می‌یابد، چرا که بایستی شرایط به سمت بهبود برود. در فاز سوم بیماری بهتر است اقدامات تقویتی انجام پذیرد تا کسب‌وکارها به سمت ثبات پیش روند و سازوکارهای ایجاد برای فاز چهارم بیماری مناسب است. نمودار شماره ۲، مراحل بیماری و سیاست‌های دولت را نشان می‌دهد.

آنچه که شیوع و ویروس کرونا به ما نشان داد این بود که بازارها پویا هستند (Jaworski et al, 2000) و می‌توانند به سرعت حرکت کنند. به علاوه یک بازار تنها یک شرکت نیست، بلکه شبکه‌ای از بازیگران است (شرکت‌ها، مشتریان و سازمان‌های دولتی) که بر اساس مجموعه‌ای از هنجارها عمل می‌کنند. این سیستم گاهی به عنوان یک اکوسیستم پویا شناخته می‌شود (Vargo & Lusch, 2011).

کووید-۱۹ فرصتی بی‌نظیر برای بررسی این

از اقدامات را انجام دهد که سرمایه از طریق این اقدامات مجدداً به جامعه تجاری برمی‌گردد و باعث تحریک تجارت می‌شود، اما برخی مواقع دولت با بخشودگی مالیاتی باعث تحریک اقتصاد می‌شود (Pearce & Robinson, 2002).

در سازوکارهای تقویتی سعی می‌کنیم حمایت را به گونه‌ای پیش ببریم تا نقطه قوتی برای کسب مزیت رقابتی توسط کسب‌وکارها ایجاد کنیم، مانند تقویت خدمات تجارت الکترونیک. بر اساس این دیدگاه، دولت‌ها با تقویت بخش‌های خاصی تلاش می‌کنند تا مزیت نسبی آن را حفظ کنند.

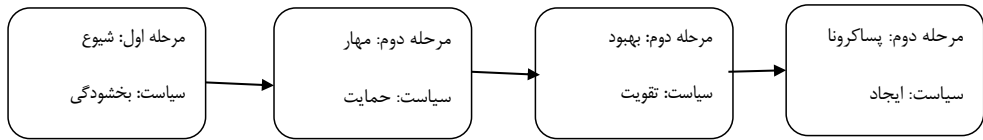
به این ترتیب که با اعمال سیاست‌هایی مانند کاهش نرخ بهره، سیاست‌های پایین نگه داشتن نرخ دستمزد، ارائه کمک‌های مالی به بخش خاصی از اقتصاد و موارد مشابه می‌کوشند که هزینه تولید بخش خاصی را پایین نگه دارند تا جامعه در آن بخش مزیت نسبی کسب کند و توسعه یابد (عباسعلی و اصیلی، ۱۳۸۴).

در راهکارهای حمایتی دولت سعی می‌کند طی اقدامات سریع از کسب‌وکارها، به‌ویژه آن‌هایی که خیلی سریع و مستقیم تحت تأثیر این بیماری قرار می‌گیرند، حمایت کند. نظیر کسب‌وکارهای گردشگری.

دولت‌ها تمایل دارند که به اکوسیستم کسب‌وکار کمک کنند و به دنبال ایجاد سازوکارها و سیاست‌هایی برای ایجاد کسب‌وکارهای جدید و حمایت از نوآوری کسب‌وکارها هستند (Basco et al. 2018).

به نظر می‌رسد که چهار مرحله سیاست‌گذاری در هنگام شیوع و ویروس کرونا وجود دارد:

پیش‌بینی می‌شود که پاسخ اولیه در مورد شیوع

نمودار ۲. سیاست‌های دولت با توجه به مراحل کووید-۱۹

• حمایت دولت از کسب‌وکارهایی که در دوره کرونا اقدامات نوآورانه انجام داده‌اند و کالاهای آنها به مرز صادرات رسیده است. مانند تولید دستگاه ونتیلاتور در کشور و صادرات آن.

• دولت امکانات مالی جدید برای کمک به کسب‌وکارها در کوتاه‌مدت ایجاد کند. به عنوان نمونه وام‌های با بهره صفر بدون وثیقه، کاهش زمان مورد نیاز بانک‌ها برای تأیید اعتبار، بازپرداخت انعطاف‌پذیر وام‌ها و ارائه وام‌های اضطراری.

• کمک دولت برای یافتن بازارهای جدید تقاضا به کسب و کارهایی که تقاضای بازارهای موجود آنها به دلیل شیوع ویروس کرونا کاهش یافته است.

• در حال حاضر که ویروس کرونا خیلی از صنایع و کسب‌وکارها را تضعیف کرده است، کمک دولت به خوشه‌بندی صنعتی که در دوران کرونا تاب‌آوری داشتند، در بلندمدت به ایجاد صنایع رقابتی در یک فرایند تقویت‌کننده متقابل کمک می‌کند.

• حمایت از کسب‌وکارهای با فناوری بالا یا هایتک و دانش‌بنیان در دوره پساکرونا. این حمایت می‌تواند به صورت معافیت‌های مالیاتی باشد.

• حمایت از صنایعی که در خوشه وجود دارند و با خریداران و تأمین‌کنندگان خارجی ارتباط دارند، تقویت این صنایع می‌تواند محیط تضعیف‌شده ناشی از ویروس کرونا را جبران کند. صنایعی که از مزایای تکان‌دهنده بهره‌مند هستند، می‌توانند مزیت خود را برای مدت‌ها پایدار نگاه دارند.

بازارهاست. اینکه چگونه در یک بازه زمانی محدود از بین می‌روند و اینکه چه بازارهایی جایگزین آنها می‌شود (مانند آموزش مجازی به جای آموزش حضوری) (Donthu & Gustaffson, 2020).

پژوهش حاضر تنها به مطالعه تالار گفتمان در مورد راه‌حل‌های پیش روی دولت برای حل بحران کرونا پرداخته است. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی الگوهای ذهنی که در این تالار گفتمان وجود دارد را بررسی و مشاهده کند که این تفکرات به چه میزان از هم متمایز هستند و این تعارض دیدگاه چگونه کسب‌وکارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

این پژوهش بیشتر به طرف عرضه، یعنی کسب‌وکارها نگاه کرده است. پژوهش‌های آتی می‌توانند همین موضوع را با توجه به بخش تقاضا بررسی کنند.

بنابراین در ادامه به برخی از سیاست‌های دولت و سایر بخش‌های اقتصادی اشاره می‌شود که منجر به کسب مزیت رقابتی کسب‌وکارها در بلندمدت می‌شود.

• تنظیم مقررات و ایجاد زیرساخت‌های لازم توسط دولت به منظور هدایت نوآورانه تقاضا برای کالا و خدمات به سمت خرید الکترونیکی.

• پیشنهاد می‌شود دولت برای کاهش تأثیر اقتصادی شیوع ویروس کرونا، تخفیف موقت برای هزینه‌های اجاره ثابت در بخش‌های آسیب‌پذیر در نظر بگیرد (مانند رستوران‌ها، هتل‌ها و غیره) و به نوعی این تخفیف اجاره را برای صاحبان ملک جبران کند.

• دولت بایستی به سرعت و بر طبق برنامه ششم توسعه کشور زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای دسترسی آسان به فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ایجاد ارتباطات هوشمند را توسعه دهد.

• شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه و مزیت‌های رقابتی جدید ناشی از حضور ویروس کرونا در کشور و حمایت شرکت‌های داخلی برای بهره‌برداری از این فرصت‌ها.

• حمایت دولت از صنایعی که صنایع پشتیبان آن مورد تهدید قرار گرفته است و حمایت از خوشه‌های کسب‌وکار برای جذب تأمین‌کننده‌های خارجی.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در این پژوهش به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد که نام و نشانی و گفته‌های آنها محرمانه می‌ماند.

حامی مالی

این پژوهش توسط نویسنده انجام شده است و حامی مالی ندارد.

تعارض منافع

بنا به اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع فارسی

- پایگاه خبری بازار سرمایه ایران. (۱۴۰۰). بررسی و پایش آثار شیوع ویروس کرونا بر فعالیت های اقتصادی.
- خوشگویان فرد، ع. ر. (۱۳۸۶). روش‌شناسی کیو. تهران: انتشارات مرکز تحقیقات صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
- نیک رفتار، ط. و ضیاء، ب. (۱۳۹۹). بحران کرونا و مزیت رقابتی کسب و کارها. ایرانا.

References

- Garelli, S. (2004). Competitiveness of nations: The fundamentals. IMD World competitiveness yearbook 2004. Retrieved from <http://theme.cepd.gov.tw/Dipper8/electric%20book/IMD2004/wcy/intro/fundam.pdf>
- Gundy, G., Lusoy, G., Kilic, K., & Alpkan, L. (2011). Effects of innovation types on firm performance. *International Journal of Production Economics*, 133(2), 662-76. [DOI:10.1016/j.ijpe.2011.05.014]
- Jaworski, B., Kohli, A. K., & Sahay, A. (2000). Market-driven versus driving markets. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 28(1), 45-54. [DOI:10.1177/0092070300281005]
- Jorda, O., Singh, S. R., & Taylor, A. M. (2020). Longer-run economic consequences of pandemics (Report no. w26934). National Bureau of Economic Research. Retrieved from [DOI:10.3386/w26934]
- Khoshgouyanfard, A. R. (2007). [Q methodology (Persian)]. Tehran: Radio and Television of the Islamic Republic of Iran, Research Center. Retrieved from <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/1090484>
- Kovacic, W. E. (2007). The intellectual DNA of modern US competition law for dominant firm conduct: The Chicago/Harvard double helix. *Columbia Business Law Review*, 2007(1), 1-80. [DOI:10.7916/cblr.v2007i1.2969]
- Nikraftar, T., & Zia, B. (2020). [Corona crisis: Business innovation and competitive advantage (Persian)]. IRNA. Retrieved from Retrieved from <https://www.ima.ir/news/83757958/%D8%A8%D8%AD%D8%B1%D8%A7%D9%86-%DA%A9%D8%B1%D9%88%D9%86%D8%A7-%D9%86%D9%88%D8%A2%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D9%88-%D9%85%D8%B2%DB%8C%D8%AA-%D8%B1%D9%82%D8%A7%D8%A8%D8%AA-%D-B%8C-%DA%A9%D8%B3%D8%A8-%D9%88%DA%A9%D8%A7%D8%B1%D9%87%D8%A7>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2020a). Government support and the COVID-19 pandemic. Retrieved from https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128572-w5qyf5699d&title=Government-support-and-the-COVID-19-pandemic
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2020b). Tax and fiscal policy in response to the Coronavirus crisis: Strengthening confidence and resilience. Retrieved from <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/tax-and-fiscal-policy-in-response-to-the-coronavirus-crisis-strengthening-confidence-and-resilience.htm>
- Porter, M. E. (1998). *Competitive advantage of nations*. New York: Free Press. [DOI:10.1007/978-1-349-14865-3]
- Samanta, R. K., Bhattacharjee, P., & Sanyal, G. (2010). A new dynamic guard channel reservation scheme for cellular wireless networks. *International Journal of Communication Networks and Distributed Systems*, 5(4), 429-43. [DOI:10.1504/IJCNS.2010.035559]
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Thousand Oaks: Sage Publications. <https://books.google.com/books?id=nvwoAQAAAJ&q>
- Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2011). It's all B2B...and beyond: Toward a systems perspective of the market. *Industrial Marketing Management*, 40(2), 181-7. [DOI:10.1016/j.indmarman.2010.06.026]
- World Economic Forum. (2019). The global competitiveness report. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
- Huifeng, H. (2020). Coronavirus: China's small factories brace for 'big hit' as pandemic erodes overseas demand. Retrieved from <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3075099/coronavirus-chinas-small-factories-brace-big-hit-pandemic>
- Securities and Exchange News Agency (SENA). (2021). [Investigating and monitoring the effects of coronavirus outbreak on economic activities (Persian)]. Retrieved from <http://www.sena.ir/news/64102>